

Södra teatern

Internationell scen med brett register

Text: Helena Falck, Linus Rispling och Anna-Karin Lundgren

Södra teatern vid Mosebacke i Stockholm har under åren haft en spännande och varierande repertoar med gäster från alla världens hörn. Här har Nina Simone tolkat Jacques Brel, Desmond Tutu talat på Folkpartiets framtidseminarium och Royal Shakespeare Company gästspelat. Publiken har blivit underhållen av spexande studenter, nya talanger som Carola Häggkvist och klapprande steg i dansuppsättningar.

Närmare trettiofem år av Södra teaterns historia, från 1967 till 2001, har dokumenterats i ljud- och bildupptagningar och finns på KB, Audiovisuella medier. Samlingen, som är en donation från Riksteatern, innehåller närmare 2 300 inspelade föreställningar. Främst rör det sig om ljudupptagningar, först på 1990-talet började man spela in på video. Samlingen, som också innehåller pressklipp och programblad, är sökbar i Svensk mediedatabas och tillgänglig för forskning.

Framträdandena på Södra teatern spänner från debatter och teater till opera och dans. Presentationen av inspelningarna är indelad i följande kategorier:

- Teater
- Folklore
- Debatter
- Opera, musikal och dans
- Musik
- Talangjakter och galor

TEATER

Snick, snack, sa Snövit och Norén på estniska

Som Stockholms nya gästspelsteater har Södra teatern alltsedan återinvigningen 1967 haft en ovanligt bred re-

pertoar med allt från gästspel av svenska och utländska institutionsteatrar och statliga scenskolor till student-spex och föreställningar med barnteater, dockteater och fria teatergrupper.

1967 sätter Göteborgs stadsteater upp Kent Anderssons *Flotten*, som genast blir en sensation. Föreställningen representerar den nya formen av "öppen teater" med ett direkt tilltal av skådespelarna till publiken, stående typer som kapitalisten och kommunalpampen och där deklamationer och monologer, ofta på vardagsslang, används i stället för dialoger.

Under lång tid fungerade teatern som Riksteaterns hem-mascen. När Riksteatern 1972 tog över Södra teatern från Teater- och Orkesterrådet, blev Tore Karte intendent. Under hans ledning skapades Kägelbanan, en scen som framför allt användes för barn- och dockteater av de gästande fria teatergrupper som blomstrade under 1970-talet. Dessa framförde ofta pjäser med politisk un-

derton och flyttade handlingen från sagan till verklighe- tens värld. Ett exempel är dockteatern *Snick, snack, sa Snövit* med Garderobsteatern. Handlingen spinner kring Snövits och dvärgarnas arbetsliv med skiftjobb och förflyttningar.

En mängd äldre och nyare klassiker har gått upp på Södra teatern, som William Shakespeares *Richard III* och Bertolt Brechts *Den kaukasiska kritcirkekn*. Förutom svenska teateruppsättningar har flera utländska teatersällskap gästspelat. Bland annat har Lars Noréns drama *Och ge oss skuggorna* framförts av Drama teater från Tallinn – på estniska.

Årligen återkommande under 1980-talet är studentspexen, särskilt från KTH i Stockholm, Chalmers i Göteborg och Linköpings universitet, som ibland haft sina premiärföreställningar på Södra teatern.

FOLKLORE

Artister från världens alla hörn

På 1970- och 1980-talen marknadsförs många föreställningar på Södra teatern som folklore, ofta med en kombination av folksång, folkmusik och folkdans. De mest spektakulära föreställningarna är gästspel av stora kompanier med medverkande från olika delar av världen. Här uppträder Gambiabaletten, kören vid universitetet i Mexiko City och den stora ungdomsensemblen Song of Asia med drygt 45 ungdomar från tretton olika länder.

För många invandrargrupper har Södra teatern tjänat som en viktig mötesplats. Ibland har det också varit första tillfället när man offentligt kunnat framföra sin kultur. Invandrarnas kulturcentrum arrangerade närmare åttio olika evenemang under 1970- och 1980-talen, bland annat den årligt återkommande *Invandrarnas kulturfestival* som kunde pågå under flera dagar. Ofta invigdes de av kända talare, som Olof Palme eller Thorbjörn Fälldin. Dessa inspelningar utgör ett slags exposé över den moderna invandringen till Sverige och det kulturella arv som invandringen har fört med sig.

DEBATTER

Politisk teater och Gunde Svan

På 1960- och 1970-talen finns en rad exempel från Södra teatern på arrangemang med politisk prägel. Flera teaterföreställningar följs av debatter om företeelser som strejk inom skolteatern, studentteatrars existens eller latinamerikansk exilteater.

Under 1980-talet börjar de debatter som hålls på Södra teatern att ändra karaktär. Fjärran från 1970-talets opinionsmöten, som ofta hade en politisk vänsterprägel, abonneras teatern i ökande grad av kommersiella eller politiska aktörer. 1987 delar Sveriges slakteriförbund och tidningen Land ut priset Guldtackan, ett pris för god

djurhållning och djuromsorg, och 1995 arrangerar TV 1000 ett "företagsjippo" där Gunde Svan berättar om hur man når framgång både inom idrott och näringsliv. 1993 arrangerar Folkpartiet ett framtidsseminarium med Bengt Westerberg, Elisabeth Rehn och Desmond Tutu.

Författaraftnar har haft en tydlig plats på Södra teatern. På Svenska Dagbladets årliga arrangemang Bokens dag har flera välkända författare medverkat genom åren. Här har P. C. Jersild haft högläsning ur *Barnens ö* när den var nyutkommen, skådespelerskan Annalisa Ericson har berättat ur sina memoarer och Cecilia Torudd har beskrivit bakgrunden till serien *Den ensamma mamman*. Ibland har enskilda förlag eller organisationer hyrt in sig med internationellt kända författare på scenen. Svenska PEN har till exempel bjudit in nobelpristagarna Nadine Gordimer, Wole Soyinka och Isaac Bashevis Singer.

OPERA, MUSIKAL OCH DANS

Hans Alfredson sjunger opera

Opera, musikal och dans är ofta återkommande evenemang på Södra teatern.

De operasällskap som förekommer mest är Kungliga operan och olika operaskolor. Mer sporadiskt framträder ensembler som Operakomedianterna, Svenska riksteatern och Nya komediteatern.

Erkända operasångare som Kjerstin Dellert och Håkan Hagegård har lyst på scenen. Men också mer oväntade artister har tolkat genren – Hans Alfredson gjorde sin operadebut här i Jacques Offenbachs *Perichole!* Även utländska operasällskap har gästspelat på teatern, som Helsingin operetteattri från Helsingfors med *Den glada änkan*. Varje nyårsafton mellan 1979 och 1986 samlades Kungliga operan sångare och framförde *Nyår med Operasolisterna* i happeningstil på Södra teatern. I samlingen finns även inspelningar från genrepn från några av dessa föreställningar.

Dansföreställningarna är inspelade på samma sätt som övriga uppsättningar, vilket innebär att många endast

består av ljudet av trampande och hoppande fotsteg. Bildupptagningar kommer man igång med en bit in på 1990-talet. Ett exempel på en dansföreställning inspelad med bild är *En hyllning till Isadora Duncan och hennes skola* med Lilla baletten och Kathleen Quinlan som koreograf.

Bland musikalerna märks Riksteaterns uppsättningar av *Spelman på taket*, *Stoppa världen* och *Sommarnattens leende*. Här finns *Polare*, en kabaret med Lasse Bagge, Svante Thuresson och Monica Zetterlund och bland de utländska gästspelen har vi *David Copperfield* som framförts av International Theatre Company i sällskap med American Drama Group Europe och TNT Theatre Britain.

MUSIK

Från visa till världsmusik

Proggrock med Kaipa, jazzkonserter med storheter som Lars Gullin, Nina Simone och Chet Baker och gungande rytmer inom världsmusiken. På Södra teatern har artister inom de flesta musikgenrer framträtt.

På 1970-talet är visafnarna återkommande inslag på teaterns repertoar. Uppläsningar har varvats med sånger av artister som Monica Zetterlund, Olle Adolphson och Jeja Sundström och man har bland annat tolkat poeterna Dan Andersson, Gustaf Fröding och Evert Taube.

Under senare delen av 1990-talet blir Södra teatern en utpräglad konsertscen med stora som smalare akter. 1998 tillträder Ozan Sunar som chef på teatern och med ho-

nom inleds en ny era i teaterns historia. Sunar, som var med och startade evenemanget Re:orientfestivalen i början av 1990-talet, lyckas få hit stora namn inom världsmusiken, bland andra Cesaria Evora från Kap Verde, romadrottningen Vera Bilá från Tjeckien och Cheikha Remitti, någonskans nämnd som "raimusikens lustfyllda mormor". Inom pop och rock märks utländska artister som Nick Cave, Nina Hagen, Billy Bragg och Lloyd Cole och bland de svenska Kristoffer Åström & Hidden Truck, Sophie Zelmani och Fläskkvartetten.

TALANGJAKTER OCH GALOR

Carola slår igenom

Talangjakter, välgörenhetsgalor och artisthyllningar är ytterligare fenomen som dykt upp på Södra teatern. 1983 får den då femtonåriga Carola Häggkvist ett mindre genombrott. Hon är med i Barnens dags talangjakt med Elvislåten *If I can dream* och vinner i klassen pop/schlager/visa. Säkert finns det fler välkända artister som gjort sina första stapplande steg i någon av alla de talangjakter som anordnats på Södra teatern genom åren.

1974 arrangeras en insamling för Chile, där Tage Erlander talar. Och 1994 är det soaré för judiska flyktingar i Sverige med bland andra Max von Sydow och Margaretha Krook på scenen. Enskilda artister har också uppmärksamats, som Tomas Bolme och Kjerstin Dellert på deras respektive 50-årsdagar.

Foton: programblad ur samlingen från Södra teatern.

